

Temat zajęć: Martwe natury

Cel: Celem zajęć jest omówienie z dziećmi tematu malarskiego jakim jest „martwa natura”.
Drugim ważnym celem spotkania jest nauka uważnego patrzenia na dzieło sztuki i dopatrywania się w nim źródeł inspiracji artysty, umiejętności śledzenia czyjegoś sposobu myślenia.
Istotnym elementem zajęć jest zachęcanie dzieci do podejmowania własnych, twórczych działań zarówno indywidualnie jak i w większej grupie.

Czas trwania: 2 godziny lekcyjne (2 x 45 minut)

Warianty lekcji: Lekcję można skrócić do 45 minut

Miejsce: sala lekcyjna

Grupa wiekowa: 9 lat

Materiały: Lista tego co potrzebne do zajęć znajduje się w załączniku nr 1.

Autorka: Ania Knapek

1. Przygotuj salę do zajęć

Zsuń ławki i krzesła na bok, tak aby na środku sali powstała wolna przestrzeń.

2. Przygotuj się do zajęć

Upewnij się że masz wszystkie niezbędne materiały i pomoce. Ich wykaz znajdziesz w załączniku nr 1. Przeczytaj informacje o Leonie Wyczółkowskim i Marii Ewie Łunkiewicz–Rogoyskiej i ich dziełach z załącznika nr 2 oraz o utworach muzycznych Claude’a Debussy’ego i George’a Gershwinia z załącznika nr 3.

3. Początek zajęć

Uczniowie oraz prowadzący po wejściu do klasy siadają w kole.

Przywitaj się z każdym uczniem podając mu rękę. Jeśli nie znasz ich imion napisz na taśmie papierowej imię każdego dziecka i poproś o przyczepienie do ubrania w widocznym miejscu. Ty także przyczep swoje imię do ubrania.

4. Przedstaw się grupie

Powiedz dzieciom jak masz na imię oraz kilka słów o sobie. Zapytaj dzieci czy czasami malują obrazy oraz co jest tematem ich prac.

5. Wewnątrz koła na środku połów reprodukcje martwych natur Leona Wyczółkowskiego oraz Marii Łunkiewicz–Rogoyskiej.

W rozmowie skupcie się na znalezieniu cech wspólnych obydwu dzieł (np. naczynia, tkanina, staranne wykadrowanie, kompozycja – celowe ustawienie, zaaranżowanie przedmiotów). Podsumuj rozmowę z dziećmi wprowadzając termin martwa natura, wymieniając charakterystyczne cechy tego tematu malarskiego.

6. Podziel klasę na dwie grupy: „Wyczółka” i „Mewy”. Od tej pory będą pracowali w dwóch zespołach. Zespoły siadają w rzędach naprzeciwko siebie tak aby między nimi została pusta przestrzeń. Zespół „Mewy” otrzymuje reprodukcję *Martwej natury z garnkami* Łunkiewicz–Rogoyskiej, zespół „Wyczółka” otrzymuje reprodukcję *Martwej natury* Leona Wyczółkowskiego.

7. Na środku sali pomiędzy grupami wyłóż zgromadzone wcześniej przedmioty (załącznik nr 1) dające dopasować się do jednego z omawianych obrazów.

Obiekty do *Martwej natury* Leona Wyczółkowskiego to przedmioty kojarzące się z Japonią, jej

sztuką i krajobrazem.

Obiekty do *Martwej natury z garnkami Łunkiewicz–Rogoyskiej* to przedmioty kojarzące się konstruowaniem, geometrią, ładem i porządkiem.

Każda z grup przygląda się leżącym na środku przedmiotom pod kątem dopasowania do ich dzieła. Następnie grupy na zmianę mówią, który z przedmiotów i dlaczego chcieliby do swojego zbioru aż do wyczerpania puli przedmiotów. Na koniec odtwarzasz dzieciom muzykę (załączniki nr 1) i pytasz, który utwór pasuje do danej martwej natury. Dodatkowe informacje o utworach *La Mer* Debussy'ego oraz *Błękitnej Rapsodii* Gershwina znajdziesz w załączniku nr 3.

Dziękujesz dzieciom za dotychczasową pracę i podsumowujesz ćwiczenie uzupełniając swoją wypowiedź o informacje dotyczące źródeł inspiracji każdego z artystów. W przypadku Leona Wyczółkowskiego była to sztuka Japonii. Marię Ewę Łunkiewicz–Rogoyską fascynował puryzm (załącznik nr 2)

8. Okładki książek (zeszytów) lub „obrusy inspiracji”

Jeśli zajęcia o martwych naturach mają trwać 45 dzieci robią „obrusy inspiracji”.

Każda grupa otrzymuje jeden duży arkusz szarego papieru pakowego.

Dzieci z zespołu „Wyczółta” ozdabiają arkusz w stylu japońskim. Używają do tego suchych pasteli.

Dzieci z zespołu „Mewy” ozdabiają arkusz w stylu purystycznym. Do dyspozycji mają linijki, ekierki, ołówki oraz flamastry.

Jeżeli zajęcia zaplanowane są na dwie godziny lekcyjne dzieci robią „okładki książek”. Rozłóż to zadanie na końcówkę pierwszej i początek drugiej lekcji.

Każde dziecko otrzymuje arkusz formatu A3. Powiedz dzieciom że za chwilę stworzą piękne okładki książek.

Dzieci z grupy „Wyczółta” robią okładki w stylu japońskim. Używają do tego suchych pasteli.

Dzieci z grupy „Mewy” ozdabiają okładki w stylu purystycznym. Do dyspozycji mają linijki, ekierki, ołówki oraz flamastry.

Przygotowanym papierem każde dziecko obkłada jedną ze swoich książek lub zeszytów.

Szybki i łatwy sposób na obłożenie książki można podpatrzeć tutaj:

<https://www.youtube.com/watch?v=m8izzLySoVk>

9. Każda z grup tworzy instalację artystyczną rozbudowując martwe natury „Wyczółta” i „Mewy”.

Stworzenie instalacji polega na ułożeniu w dowolnej aranżacji:

- reprodukcji martwej natury,
- pasujących do niej przedmiotów (patrz punkt 7),
- „obrusów inspiracji” (wariant zajęć trwających 45 minut),
- książek (zeszytów) oprawionych przez dzieci własnoręcznie wykonanymi okładkami (wariant zajęć trwających dwie godziny lekcyjne)
- muzyki pasującej do danego dzieła

10. „Wernisaż instalacji”. Wspólnie oglądacie powstałe dzieła sztuki i rozmawiacie o nich. Zróbcie sobie pamiątkowe zdjęcia przy instalacjach.

11. Dziękujesz dzieciom za aktywność i pracę na lekcjach. Gratulujesz powstałych martwych natur. Wspólnie z dziećmi ustawiasz ławki i krzesła z powrotem na miejscu.

Załącznik nr 1 / MATERIAŁY POTRZEBNE DO ZAJĘĆ

- taśma papierowa
- marker
- przedmioty pasujące do *Martwej natury* Leona Wyczółkowskiego: wydruk pokazujący japoński dom (np. <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kinkaku3402CBcropped.jpg>); wydruk pokazujący japońskiego smoka (np. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hokusai_Dragon.jpg); kawałek jedwabiu, kilka szablonów *katagami* (np. https://sammlung.mak.at/sammlung_online?&q=katagami); chryzantema – najpopularniejszy kwiat Japonii, kojarzony z długowiecznością (najlepiej duży, pojedynczy, żywy kwiat), suche pastele, nagranie muzyki inspirowanej sztuką Japonii (np. *La Mer* Claude’a Debussy’ego <https://www.youtube.com/watch?v=hIR9rDJMEiQ>)
- przedmioty pasujące do *Martwej natury z garnkami* Marii Ewy Łunkiewicz–Rogoyskiej: wydruk pokazujący blok zaprojektowany przez Le Corbusiera (do wyboru: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Le_Corbusier_buildings); klocki Lego, ołówki, flamastry, kawałek sztywnego, gładkiego materiału (np. grubego filcu), naczynia o prostych, geometrycznych formach (np. szklanka, miska, dzbanek), cyrkiel, linijki, ekierki. nagranie muzyki inspirowanej współczesnością, maszynami (np. *Błękitna Rapsodia* George’a Gershwina <https://www.youtube.com/watch?v=cH2PH0auTUU>)
- papier pakowy przycięty do formatu A3, tyle arkuszy ile jest dzieci w grupie (+ kilka „na wszelki wypadek”) – dla zajęć trwających 2 godziny lekcyjne
- dwa duże arkusze szarego papieru pakowego – dla zajęć trwających 45 minut
- aparat fotograficzny lub komórka do zrobienia pamiątkowego zdjęcia

ZAŁĄCZNIK nr 2 / INFORMACJE O ARTYSTACH I ICH DZIEŁACH

LEON WYCZÓŁKOWSKI

Wybitny polski artysta, dla którego największą inspiracją była natura. Jednym z ulubionych miejsc „Wyczoła”, jak nazywali go przyjaciele, były często przez niego odwiedzane i malowane Tatry. Wyczółkowski do mistrzostwa doprowadził sztukę malowania pastelami. Interesował się także grafiką, której poświęcił przeszło dwadzieścia lat swojej kariery. Był zafascynowany sztuką Japonii, którą to pasję dzielił z przyjacielem Feliksem „Mangghą” Jasieńskim. Wyczółkowski miał kolekcję japońskich drzeworytów i przedmiotów codziennego użytku. Zainteresowanie malarza krajem kwitnącej wiśni widoczne jest wyraźnie w jego sztuce – tematyce, kolorystyce i kompozycji dzieł.

Omawiany na zajęciach obraz doskonale ilustruje fascynację Leona Wyczółkowskiego sztuką Japonii. Kompozycja ukazuje jedynie wycinek większej całości – zjawisko typowe dla sztuki tego kraju. Tzw. ciasny kadr uzyskiwano m.in. poprzez „ucinięcie” ukazywanego na obrazie przedmiotu. W *Martwej naturze* Wyczółkowski namalował jedynie fragment okna i *kakemono* – malowany na jedwabiu lub papierze zwoju przeznaczony do zwieszenia na ścianie. Na szyby okna zostały naklejone *katagami* – szablony do farbowania tkanin i nanoszenia wzorów na ceramikę. *Katagami* były źródłem inspiracji m.in. dla angielskich projektantów książek. Przed oknem stoi niebieski wazon z namalowanym smokiem. Kompozycja jest asymetryczna, co jest cechą charakterystyczną japońskich drzeworytów.

Więcej informacji o artyście: <https://culture.pl/pl/tworca/leon-wyczolkowski>

Warto przeczytać/obejrzeć:

szablony *katagami* ze zbiorów MAK – Austriackiego Muzeum Sztuk Stosowanych (Wiedeń)
https://sammlung.mak.at/sammlung_online?&q=katagami

Proces powstawania i farbowania tkaniny przy użyciu *katagami*:
<https://www.youtube.com/watch?v=IGfnXGpz8iA>

MARIA EWA ŁUNKIEWICZ–ROGOYSKA

Artystka, od dzieciństwa nazywana „Mewą”, talent malarski odziedziczyła po mamie. W jej domu było wiele książek poświęconych sztuce. Studiowała w Paryżu, a po powrocie do kraju związała się z artystami awangardowymi. Zainteresowała się puryzmem i do połowy lat 30. XX wieku była jedną z nielicznych, malujących w tym nurcie. Z biegiem lat twórczość artystki ewoluowała. Od końca lat 50. XX wieku tworzyła wyłącznie kompozycje abstrakcyjne.

Puryzm

Nurt w sztuce zapoczątkowany i rozwijany w latach 1916–1925 przez Amédée Ozenfanta oraz Le Corbusiera. Zafascynowani pięknem i prostotą maszyn chcieli sztuki na miarę „wieku maszyny”. Dla Ozenfanta i Le Corbusiera były one ideałem – przedmiotami logicznymi, pozbawionymi elementów niesprawiających żadnej funkcji (np. ozdób). Ułożyli program „czystej formy” zakładający eliminację z obrazów wszystkich elementów niepotrzebnych – zdobień, detali i wyszukanych form przedmiotów, znaczenia symbolicznego dzieł, elementów fantastycznych. W nurcie purystycznym powstawały głównie martwe natury, których kompozycja zawsze jest uporządkowana, często według reguł matematycznych. Kształty przedmiotów są proste, zgeometryzowane, ukazane niemal „architektonicznie”. Kompozycja dzieł jest płaska i rytmiczna a ich kolorystyka spokojna i stonowana.

Omawiany na zajęciach obraz jest pracą wykonaną w nurcie puryzmu.

[...] wyważona i statyczna kompozycja zbudowana jest z uproszczonych form naczyń wpisanych

w figury geometryczne tła, z którymi wzajemnie się przenikają. Dominują barwy chłodne: biel, błękit, szary, chłodna żółć, przełamane czerwonym akcentem, uzupełnione czernią w tle.

Całość jest niezwykle harmonijna, czasem rytmiczna w powtórzeniach form i schematów kompozycji

[źródło cytatu: <https://culture.pl/pl/tworca/maria-ewa-lunkiewicz-rogoyska>]

Więcej informacji o artystce: <https://www.weranda.pl/sztuk-new/slawni-artysci/mewa-henio-i-spolka>

ZAŁĄCZNIK NR 3 / INFORMACJE DODATKOWE O UTWORACH CLAUDE'A DEBUSSY'EGO I GEORGE'A GERSHWINA

Claude Debussy

Francuski kompozytor żyjący w latach 1862–1918.

Morze od zawsze go fascynowało, zachwycał się jego potęgą.

Inspiracją do napisania utworu *La Mer (Morze)* był drzeworyt japońskiego artysty Hokusai Katsushiki ukazujący niewielkie łódki walczące o przetrwanie na wzburzonym morzu. Artysta posiadał w swoich zbiorach odbitkę tej pracy. Oprawiona w ramkę wisiała w jego pracowni.

Hokusai Katsushika , *Wielka fala*, drzeworyt, który stał się inspiracją utworu *La Mer*:

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/45434>

Przykładowe nagranie: <https://www.youtube.com/watch?v=hlR9rDJMEIQ>

Georgie Gershwin

Amerykański kompozytor żyjący w latach 1898–1937.

Błękitna Rapsodia jest jednym z jego najstojniejszych dzieł. Słuchać w nim różne gatunki i style muzyczne wywodzące się z niemal każdego zakątka Stanów Zjednoczonych. Gershwin określił *Błękitną Rapsodię* mianem „muzycznego kalejdoskopu Ameryki”. Pomysł na utwór narodził się Gershwinowi podczas podróży pociągiem. Rytmiczny stukot kół i inne wydawane przez maszynę dźwięki były dla artysty inspiracją.

Przykładowe nagranie: <https://www.youtube.com/watch?v=cH2PH0auTUU>